

HNATIUK Oksana Volodymyrivna - PhD in Pedagogy, Associate Professor, Associate Professor at the Physics and Natural Sciences Integrative Learning Technologies Department of the Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University.

Scientific interests: physics teaching methods, innovative teaching technologies, inclusive education.

Стаття надійшла до редакції 07.08.2023 р.

УДК 371.314.6

DOI: 10.36550/2415-7988-2023-1-210-173-177

РЯБЕЦЬ Сергій Іванович –

кандидат технічних наук, доцент,
доцент кафедри професійної та технологічної освіти
Центральноукраїнського державного університету
імені Володимира Винниченка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7426-1217>
e-mail: 1432002@ukr.net

ІВАНИЦЯ Юлія Сергіївна –

майстер виробничого навчання
Професійно-технічного училища №32,
м.Бобринець
ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-2534-5078>
e-mail: ivanicza1990@ukr.net

ФОРМУВАННЯ НА УРОКАХ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ІНТЕРЕСУ ДО СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА МАШИН

Стаття присвячена питанню формування професійних інтересів школярів на уроках технологій в закладі загальної середньої освіти. Проведено теоретичний аналіз чинних законодавчих документів України з питання освіти і виховання молоді, а саме «Закон України «Про освіту» (2020 р.) та «Концепцію національного виховання» (2009 р.), а також проаналізовано праці науковців, основними питаннями яких є психолого-педагогічні принципи професійної орієнтації школярів, психолого-педагогічні засади вибору професії, професійне самовизначення індивідуального та практичні аспекти професійного консультування, особливості організації спеціалізованої підготовки та професійної підготовки школярів в умовах освітнього середовища, технології підготовки школярів до професійного самовизначення, зміст, форми та методи професійно-консультаційної роботи зі старшокласниками в процесі профільного навчання тощо. Визначено складові професійної освіти: професійні консультації, професійний вибір, діагностика та професійні адаптації, які є основними елементами загальної системи організації формування професійних інтересів учнів 10-х та 11-х класів на уроках технологій в закладах загальної середньої освіти. Зазначені загальні та конкретні форми профорієнтаційної роботи, які допомагають випускникам зрозуміти власні особливості та обрати професію відповідно до своїх можливостей. Описано, які етапи колективної профорієнтаційної діяльності учасників освітнього процесу виділяють науковці. Проведено аналіз освітньої програми з технологій для учнів 10-11 класів, зокрема при впровадженні модулів "Дизайн інтер'єру" та "Кулінарія", а також відповідні професії. Окреслено, які підходи до ефективного формування професійних інтересів школярів у процесі технологічного навчання має використовувати вчитель технологій для забезпечення ефективного результату. Визначено перелік загально-педагогічних умов профорієнтаційної роботи у старших класах. Наголошується на використанні в такій діяльності принципів інтегрування знань, самоосвіти, особистісної спрямованості учня та його мотивації.

Ключові слова: професійні інтереси, профорієнтація, школярі, ЗЗСО, технологічна освіта, форми та методи профорієнтаційної діяльності.

RYABETS Sergey Ivanovich -

Candidate of Technical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Professional
and Technological Education of
Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7426-1217>
e-mail: 1432002@ukr.net

IVANYTSIA Julia –

master of industrial training at Vocational
School № 32, Bobrines
ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-2534-5078>
e-mail: ivanicza1990@ukr.net

FORMATION IN THE LESSONS OF LABOR TRAINING OF PROFESSIONAL INTEREST IN MODERN TECHNOLOGIES AND MACHINES

The article is devoted to the issue of formation of professional interests of schoolchildren in the lessons of technological education in the institution of general secondary education. A theoretical analysis of current legislative documents of Ukraine on the issue of education and upbringing of youth, in particular "Law of Ukraine "On Education" (2020) and "Concept of National Education" (2009), was conducted. The works of scientists were also analyzed, the main issues of which are psychological and pedagogical principles of professional orientation of schoolchildren, psychological and pedagogical foundations of choosing a profession, professional self-determination of an individual and practical aspects of professional counseling, peculiarities of the organization of specialized training and professional training of schoolchildren in the conditions of an educational district, technologies of training schoolchildren for professional self-determination, content, forms and methods of vocational counseling work with high school students in the process of specialized training, etc. The elements of professional education, professional consultations, professional choice, diagnostic elements and professional adaptations, which are the main elements of the general system of organizing the formation of professional interests of 10th and 11th grade students in technology lessons in a general secondary education institution, have been identified. General and specific forms of career guidance work have been studied, which help graduates to understand their own characteristics and choose a profession according to their capabilities. It is described which stages of the collective career orientation activity of the participants of the educational process are distinguished by scientists. An analysis of the educational program on technologies for students of grades 10-11 was carried out, in particular the modules "Interior Design" and "Cooking", as well as the professions introduced in the above modules. It is outlined what approaches to the effective formation of professional interests of schoolchildren in the process of technological training should be used by the technology teacher to ensure an effective result. We have also defined a list of general pedagogical conditions for career guidance work in senior classes.

Key words: professional interests, career guidance, schoolchildren, ZSSO, vocational training, technological education.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Соціальне та економічне життя України формується шляхом створення ринку праці, котрий, в свою чергу, має тенденцію до загострення конкуренції з боку фахівців, втрати місць для роботи, виникнення нових вимог до створюваних підприємств тощо. Тому зараз активно впроваджуються методики, які допомагають людині швидше адаптуватись до нових умов його роботи [3, с. 299].

Одним з таких методів є формування у школярів професійних інтересів, їх профорієнтація ще на початку робітничого шляху, а саме у ЗЗСО. Така орієнтація учня до певної області та спеціалізації формує його соціальну позицію та майбутню громадську діяльність.

Соціально-економічні перетворення, що відбуваються в нашій державі зумовлюють профорієнтаційну роботу до значних змін та розвитку нової якісної профорієнтаційної освіти старшокласників.

Аналізуючи законодавчі документи, такі як «Закон України «Про освіту» (2020 р.) та «Концепцію національного виховання» (2009 р.), розуміємо, що дуже важливим є саме профорієнтаційна робота у ЗЗСО, зокрема у старших класах.

В загальному, усі схожі положення говорять про те, що свідомий вибір професії учнем-старшокласником є важливим, проте не менш важливим є формування у старшокласників бажання постійно вчитися та покращувати свої професійні здібності та інтереси.

Основну, на нашу думку профорієнтаційну роботу, має виконувати ЗЗСО, адже формування професійних інтересів учнів є складовою частиною всього освітнього процесу.

Звідси, **мета статті** – теоретично дослідити підходи до формування професійних інтересів учнів в процесі технологічної підготовки у ЗЗСО.

Профорієнтація старшокласників та розвиток їхніх професійних інтересів – це спільне завдання вчителів та соціального оточення старшокласника. Метою профорієнтації є підготовка старшокласника до свідомого вибору професії. Для цього необхідно: формувати внутрішні (психологічні) регулятори соціально значущої поведінки та діяльності школярів, розвивати ставлення до всіх видів праці, активізувати місце особистості у професійному самовизначенні [6, с. 340].

Сьогодні у ЗЗСО спостерігається відсутність єдиної методики щодо організації профорієнтаційної роботи, які можуть надати старшокласникам необхідну допомогу у правильному виборі майбутньої діяльності..

Науковці та педагоги активно шукають нові підходи до здійснення профорієнтаційної роботи старшокласників у закладі ЗЗСО

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні вимоги суспільства спонукають науковців до створення умов до нової якісної підготовки фахівців, а головну роль в цьому, на нашу думку, відіграють заклади загально середньої освіти.

Такі дослідники, як Балл Г. [1], Барабаш Ю. [2], Бех І. [Помилка! Джерело посилання не знайдено.], Білошицький О. [4], Вітковська О. [5], Гончаренко Т. [1], Гуцан Л. [6], Закатнов Д. [7], Мартинець Л. [8] Мельник О. [3, 9], Морін О. [109], Позінкевич Ю. [2] та ін., у своїх доробках приділяють значну увагу різним аспектам профорієнтаційної діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Профорієнтаційна робота та розвиток професійних інтересів - є науково обґрунтованою системою певних заходів, які мають сприяти розвитку професійних інтересів особистості

Система організації формування професійних інтересів учня на уроках технологій у ЗЗСО має у своєму складі 7 взаємопов'язаних

елементів - елементи професійної просвіти, професійних консультацій, професійного вибору, діагностичних елементів та професійних адаптацій.

Завдання технологічної освіти у ЗЗСО – ознайомити учнів з різними видами технологічних робіт, відповідно до необхідних сучасному суспільстві професій [9, с. 25]. Учнімає надаватись інформація про те, в чому буде полягати їхня праця, які вміння для неї необхідно, та де цю саму професію можна отримати.

Вчитель, має формувати професійні інтереси школярів користуючись різноманітними формами та методами профорієнтаційної роботи на уроках технологій у ЗЗСО.

Форми та методи формування професійних інтересів на уроках технологій в учнів 10-11 класів мають спрямовувати їх до усвідомленого вибору професії. Серед форм науковці пропонують:

Загальні форми - індивідуальні, групові, колективні, класні і позакласні, шкільні і позашкільні

Специфічні форми - разові, короткострокові, середньотривалі, довготривалі, інформаційні, діагностичні, формуючі [4, 10].

Профконсультація на уроках технологій як засіб формування професійних інтересів учня, має індивідуальний характер та допомагає випускникам зрозуміти власні особливості й обрати професію за своїми можливостям. Вагому частину цієї роботи проводить вчитель технологій, шкільний психолог, батьки [5, с.47-48].

Така колективна робота є поетапною та має у складі такі етапи:

- підготовчий етап – вирішує проблему відповідальності школяра до професії, яку він обирає;

- завершальний етап - визначає вибір конкретної професії;

- уточнюючий етап - намічає шлях отримання даної спеціальності.

Профдіагностика враховує різні аспекти готовності старшокласника до майбутньої професійної діяльності (біологічні - вроджені властивості, психічні - інтереси, мотивація, соціальні - ціннісні орієнтації, спосіб життя).

Будь-яка діяльність пов'язана з формування професійних інтересів учня 10-11 класів ЗЗСО має проводитися відповідно до певних педагогічних вимог [9, с.55]:

- вчитель технологій має знати основи методики та технології проведення профорієнтаційної роботи у школі, враховуючи особливості та вікову категорію учнів;

- формування професійних інтересів учнів ЗЗСО має охоплювати всі класи без винятку;

- ЗЗСО створює свою систему формування професійних інтересів учнів;

- вчитель має знати основні характеристики професій, які пропонує до ознайомлення;

- визначення необхідних професій саме того регіону, де проводять формування професійних інтересів учня;

- наявність відповідного органу профорієнтації, з яким взаємодія ЗЗСО на постійній основі.

Професійний вибір учня – це зважене, особисте рішення з виробу майбутньої професії, що базується на професійних інтересах, вміннях конкретного учня ЗЗСО та базується на його особистих мотивах та факторах їхнього вибору серед яких: соціально-моральні мотиви, естетично-пізнавальні, творчі та матеріальні.

Обираючи майбутню професію учень, зазвичай, учень зважає на колектив друзів з яким він спілкується, на інформацію з різних джерел, на керівника, який проводить з ним профорієнтаційну роботу і т.д.

Формування професійних інтересів в учнів на уроках технологій повинно проводитись поступово, з дотриманням систематичності за певною освітньою програмою. З цією метою нами проведено аналіз програми «Технології 10-11 клас». За загальним аналізом ця програма має сприятливі умови для виконання всіх вимог, задля якісного формування учня як майбутнього кваліфікованого працівника, тому що охоплює знайомство та розбір дуже багатьох корисних професій та їхніх характеристик. На нашу думку, саме уроки трудового навчання найбільш ефективні для сприяння майбутньому вибору професій через знайомство з сучасною технікою, досягненнями технологій, величезною кількістю різноманітних машин та обладнання в процесі теоретичного навчання, оволодіння практичними вміннями, самоосвіти тощо. Для цього, при навчанні обраного закладом загальної середньої освіти та школярами модуля звертається увага на відповідні професії, що охоплюють таку діяльність. Актуальними на сьогодні є, в першу чергу, технічні спеціальності, рівень опанування якими визначає технологічний розвиток країни. Таким чином, можна виділити серед пропонованих 10 модулів «Основи автоматики і робототехніки», «Комп'ютерне проектування», «Креслення» та окреслити відповідні професії, що охоплюють вказані сфери. Це інженери-конструктори, інженери-технологи, інженери-механіки, інженери-енергетики, айтівці або робітничі професії даного напрямку, що являються вельми затребуваними на ринку праці. І тут не обійтись без політехнізації навчального матеріалу. Без ознайомлення з різноманітними машинами, обладнанням, технологіями. Інші модулі теж можуть бути продуктивно використанні у виборі майбутньої професії. Так, для прикладу, модуль «Дизайн інтер'єру» формує в школярів знання про таку професію, як ландшафтний дизайнер,

дизайнер інтер'єру, дизайнер декоративних речей; модуль «Кулінарія» знайомить учнів з професіями кондитера та кухаря. Кожен з модулів має показники до формування психологічної готовності учня до участі у трудовій діяльності в суспільстві, оскільки, на кожному модулі учні проходять практику, а не тільки теоретично знайомляться з професією. Крім того, величезний світ машин, технічного обладнання і технологій проник в усі відомі на сьогодні спеціальності, включаючи техніку освіти, науки, культури, управління тощо.

Основною одиницею освітнього процесу передбачено урок, але не простий, а творчий, оскільки на уроках трудового навчання найчастіше учні виконують певний творчий проект з визначених тем. Така діяльність учнів одночасно знайомить їх з відповідною професією, її технологіями та обов'язками, що сприяє формуванню професійний інтересів вихованців ЗЗСО.

Ефективність формування в учнів професійних інтересів закладається в підходах до їх формування, серед яких ми виділяємо:

- правильне формування практичних вмінь певної професії. Такий підхід організується значимою за кількістю годин практичною роботою учнів, при цьому важливо, щоб така робота була більш самостійною ніж повторювальною;

- формування сучасних знань про професію. Та сама професія 50 років назад і зараз може докорінно відрізнятись, тому важливо надати сучасні знання про певну діяльність шляхом проведення конференцій, або тематичних екскурсій. Така діяльність вчителя технологій допоможе учню створити ті професійні інтереси, до яких він прагне, враховуючи потреби сучасного суспільства;

- врахування особливостей учня. Цей підхід має на меті застосування певних діагностичних матеріалів для визначення конкретних навичок учня. Окремо вчителем технологій може використовуватись анкетування, тести тощо.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Отже, тема розвитку професійних інтересів учня на сьогодні є досить актуальною та важливою, й для успішної її реалізації вчителю технологій при застосуванні вищезазначених підходів необхідно організувати свою діяльність, ґрунтуючись на принципах інтегрування знань, самоосвіти, особистісної спрямованості учня та його мотивації. Тому подальші наші розробки плануємо у напрямку більш активного дослідження та розробки різних аспектів методики формування в учнів професійних інтересів на уроках технологій.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Балл Г., Гончаренко Т. Психолого-педагогічні засади професійної орієнтації школярів.

Професійна діагностика у закладах ЗЗСО. К.: «Оріс», 2020. 27 с.

2. Барабаш Ю.Г., Позінкевич Ю.Г. Психолого-педагогічні основи вибору професії: навч. посіб. Луцьк: РВВ «Вежа Волинського держ. університету ім. Лесі Українки», 2013. 201 с.

3. Бех І.Д., Мельник О.В. Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді. *Збірник наукових праць*. К.: Інститут проблем виховання АПН України, 2019. Вип. 13, кн. 2 С. 299-308.

4. Білошицький О. Проблеми профорієнтації учнів старших класів. *Збірник праць «Трудове навчання у школі»*. К.: «Екватор» 2021. № 5. С. 12-15.

5. Вітківська О. В. Професійне самовизначення особистості і практичні аспекти професійної консультації : монографія. К.: Наук. світ, 2021. 91 с.

6. Гуцан Л.А. Особливості організації профільного навчання і професійної підготовки учнівської молоді в умовах освітнього округу. *«Сучасний виховний процес: сутність та інноваційний потенціал : матеріали звіт. наук.-практ. конф. Ін-ту проблем виховання НАПН України за 2023 рік»*. Івано-Франківськ: НАІР, 2023. Вип. 4. С.338-342.

7. Закатнов Д.О. Технології підготовки учнівської молоді до професійного самовизначення. Монографія. К.: Педагогічна думка, 2022. 160 с.

8. Мартинець Л. А. Проектна діяльність у професійному становленні особистості старшокласників. *Виховна робота в школі*. Суми: «Коло», 2011. №4. С.42-55.

9. Мельник О.В. Зміст, форми та методи профконсультативної роботи зі старшокласниками в процесі профільного навчання. Науково – методичний посібник для педагогічних працівників, практичних психологів, соціальних педагогів. К.: «Мегапринт», 2018. 76 с

10. Морін О.Л. Забезпечення професійного самовизначення учнівської молоді в умовах освітнього округу. Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді: зб. наук. праць. Кіровоград: Імекс-ЛТД. 2014. Вип. 18, кн. 2. С. 15-23.

REFERENCES

1. Ball, G., Honcharenko, T. (2020) *Psycholohopedahohichni zasady profesiinoi oriantatsii shkoliariv. Profesiina diahnostryka u zakladakh ZZSO*. [Psychological and pedagogical principles of professional orientation of schoolchildren. Professional diagnostics in high school institutions]. Kyiv: «Oris». [in Ukrainian].

2. Barabash, Y.G., Pozinkevich, Y. G. (2013) *Psycholohopedahohichni osnovy vyboru profesii: navch. posib*. [Psychological and pedagogical foundations of choosing a profession: education. Manual]. Lutsk. [in Ukrainian].

3. Beh, I.D., Melnyk, O.V. (2019) *Teoretyko-metodychni problemy vykhovannia ditei ta uchnivskoi molodi. Zbirnyk naukovykh prats*. [Theoretical and methodological problems of raising children and school youth. Collection of scientific papers]. Kyiv: Instytut problem vykhovannia APN Ukrainy. [in Ukrainian].

4. Biloshitskyi, O. (2021) *Poblemu proforiientatsii uchniv starshykh klasiv. . Zbirnyk prats «Trudove navchannia u shkoli»*. [Problems of career guidance of high school students. Collection of works "Labor training at school"]. Kyiv: «Ekvator». [in Ukrainian].

5. Vitkovska, O.V. (2021) *Profesiine samovyznachennia osobystosti i praktychni aspekty*

profesiinoini konsultatsii : monohrafiia [Professional self-determination of the individual and practical aspects of professional counseling: monograph]. Kyiv. [in Ukrainian].

6. Gutsan, L.A. (2023) Osoblyvosti orhanizatsii profilnoho navchannia i profesiinoini pidhotovky uchnivskoi molodi v umovakh osvithnoho okruhu. «Suchasnyi vykhovnyi protses: sutnist ta innovatsiyni potentsial : materialy zvit. nauk.-prakt. konf. In-tu problem vykhovannia NAPN Ukrainy za 2023 rik». [Peculiarities of the organization of specialized training and professional training of school youth in the conditions of the educational district. "Modern educational process: essence and innovative potential: report materials. science and practice conf. Institute of problems of education of the National Academy of Sciences of Ukraine for the year 2023"]. Ivano-Frankivsk: HAIP. [in Ukrainian].

7. Zakatnov, D.O. (2022) Tekhnologii pidhotovky uchnivskoi molodi do profesiinoho samovyznachennia. Monohrafiia. [Technologies of training school youth for professional self-determination. Monograph]. Kyiv: Pedahohichna dumka. [in Ukrainian].

8. Martynets, L.A. (2011) Proektna diialnist u profesiinomu stanovleni osobystosti starshoklasnykiv. Vychovna robota v shkoli. [Project activity in the professional formation of the personality of high school students. Educational work at school]. Sumy. [in Ukrainian].

9. Melnyk, O.V. (2018) Zmist, formy ta metody profkonsultatsiinoi roboty zi starshoklasnykamy v protsesi profilnoho navchannia. Naukovo – metodychnyi posibnyk dlia pedahohichnykh pratsivnykiv, praktychnykh psykholohiv, sotsialnykh pedahohiv. [Content, forms and methods of vocational counseling work with high school students in the process of specialized training. Scientifically – a methodical guide for pedagogical workers, practical psychologists, social pedagogues]. Kyiv. [in Ukrainian].

10. Morin, O.L. (2014) Zabezpechennia profesiinoho samovyznachennia uchnivskoi molodi v

umovakh osvithnoho okruhu. Teoretyko-metodychni problemy vykhovannia ditei ta uchnivskoi molodi: zb. nauk. prats. [Ensuring professional self-determination of student youth in the conditions of the educational district. Theoretical and methodological problems of raising children and school youth: collection. of science works]. Kirovohrad. [in Ukrainian].

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

РЯБЕЦЬ Сергій Іванович – кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри технологічної та професійної освіти Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: проблеми технологічної та професійної підготовки студентів ЗВО та учнів ЗЗСО.

ІВАНИЦЯ Юлія Сергіївна – майстер виробничого навчання Професійно-технічного училища №32, м. Бобринець.

Наукові інтереси: теорія і методика технологічної та професійної освіти.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

RYABETS Serhiy Ivanovych – candidate of technical sciences, associate professor, associate professor of the department of technological and professional education of the Central Ukrainian State University named after Volodymyr Vinnichenko.

Scientific interests: problems of technological and professional training of students of higher education institutions and students of vocational schools.

IVANITSA Julia Sergeevna – master of industrial training at Vocational School No. 32, Bobrins.

Scientific interests: theory and methodology of technological and professional education.

Стаття надійшла до редакції 01.08.2023 р.

УДК 378.016:[7.012+745/749]:37.091.313

DOI: 10.36550/2415-7988-2023-1-210-177-181

СРІБНА Юлія Анатоліївна –

кандидат педагогічних наук, доцент,
декан факультету технологій та дизайну
Полтавського національного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3846-3871>

e-mail: usrbna75@gmail.com

КУДРЯ Оксана Володимирівна –

кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри теорії і методики технологічної освіти
Полтавського національного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4602-9883>

e-mail: pnpu174@gmail.com

ТВОРЧІ ПРОЄКТИ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ДИЗАЙНЕРСЬКОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ПРИ ВИВЧЕННІ ОСВІТНІХ КОМПОНЕНТІВ «ОСНОВИ ДИЗАЙНУ» ТА «ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНА ТВОРЧИСТЬ З ПРАКТИКУМОМ»

У статті визначається актуальність питання підготовки студентів – майбутніх учителів трудового навчання та технологій до майбутньої професійної діяльності у закладах загальної середньої освіти. Зазначено, що професійне становлення та розвиток вчителя трудового навчання і технологій відбувається на основі формування низки компетенцій, серед яких можна виділити дизайнерську.

Приділена увага особливостям використання у навчальному процесі за освітніми компонентами «Основи дизайну» та «Декоративно-прикладна творчість з практикумом» проєктної технології, що є одним із ефективних підходів до